

NARBONA VIZCAÍNO, R. *En l'horitzó de la història ibèrica. Pobles, terres, sobirania (segles V-XV)*. Editorial Afers, València, 2015. 428 pàgs. [13 x 21].

La revisió de la història peninsular en el període medieval ha sigut i continua sent una assignatura pendient en el marc de la historiografia hispànica. No tant per la absència de manuals històrics que aborden la temàtica en qüestió sinó per la tendència assumida a presentar la història d'Espanya des d'una perspectiva única i uniforme, obviando els particularismes dels regnes i pobles ibèrics. El objectiu de l'obra de Rafael Narbona Vizcaíno, *En l'horitzó de la història ibèrica. Pobles, terres, sobirania (segles V-XV)*, consisteix en paliar aquestes carencies presentant una síntesi històrica dels territoris peninsulars en l'Edat Mitjana, des de la crisi de l'Imperi romà fins a la construcció embrionària de l'Imperi hispànic –segles III-XVI–, incidint en el seu caràcter multicultural i evitant qualsevol possible interpretació unitària i homogeneitzadora del passat.

El monogràfic es divideix en nou capítols articulats en base a una seqüència cronològica i temàtica que atendeix a la singularitat de les estructures polítiques dominants en la Península Ibèrica. Dichos capítols poden agrupar-se a la vegada en tres extensos apartats que coincideixen, a grans rasgos, amb la periodització medieval.

La primera part, corresponent a l'època altomedieval, abarcaria els tres primers capítols (*La fi de la Hispània romana i l'eclosió del regne visigòtic de Toledo, Al-Àndalus i l'imperi islàmic* i *La formació dels primers nuclis enfront de la dominació andalusina*), en els quals l'autor destaca la incidència desigual de la romanització per al conjunt peninsular, l'efímera homologació cultural adquirida després de la consolidació del regne visigot de Toledo, la ruptura cultural que suposà l'irrupció de l'imperi islàmic i l'aïllament d'Al-Àndalus respecte a les transformacions econòmiques, socials i polítiques iniciades en l'Europa occidental, així com la fragmentació de l'estat en unitats regionals independents, clau per entendre els processos posteriors d'expansió dels nuclis de resistència cristians originats en el nord peninsular: Astúries, Pamplona, Aragó i Catalunya.

El segon gran apartat comprendria els capítols IV i V (*Expansió territorial, feudalització i poder monàrquic a Castella i Lleó* i *Guerra, monarquia i territoris. De la gran Navarra a la consolidació de la Corona d'Aragó*), centrats en l'ampliació territorial dels regnes i condats ibèrics iniciada a partir del segle XI i en l'imposició en els nous espais colonitzats d'un nou sistema social, polític i econòmic importat d'Europa: el feudalisme.

Finalment, els quatre últims capítols del llibre (*Castella i l'hegemonia peninsular, La Corona d'Aragó i la Mediterrània, Les fortes identitats dels vora ibèriques. Els regnes de Portugal, Navarra i Granada* i *La monarquia hispànica dels Reis Catòlics*) responen al desenvolupament polític-institucional i independent dels cinc grans sobirania peninsulars –les corones de Castella i Aragó, els regnes de Portugal i Navarra i el regne nazarí de Granada– durant el període baixomedieval. La

ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL

ISSN: 0537-3522

CEHI- Universitat de Barcelona (març 2017)

obra abarca hasta la muerte de Fernando *el Católico* en 1516, con un papel destacado concedido a la unión dinástica de los dos territorios hegemónicos de la Península, Castilla y Aragón, entendida no como un fenómeno espontáneo, sino derivada de una larga serie de proyectos impulsados por las monarquías en los siglos precedentes y su coincidencia con situaciones coyunturales excepcionales.

La explicación de la realidad histórica de los pueblos, tierras y soberanías peninsulares viene acompañada de una selección de documentos intercalados en el texto que contribuyen a ejemplarizar las tesis interpretativas apuntadas por el autor. Además, en las páginas centrales se incluye una relación de mapas y genealogías elaborada por Ferran Esquilache Martí que permiten al lector reconocer los procesos de expansión territorial y las pautas históricas recogidas en los capítulos explicativos.

El principal valor de la obra radica en el hecho de abordar un trabajo de conjunto en un espacio peninsular diverso y extenso en el tiempo. La heterogeneidad de las formas de organización política y los particularismos territoriales impiden tratar la temática que nos ocupa desde el punto de vista de la uniformidad explicativa, de ahí que *En l'horitzó de la història ibèrica* se desmarque del elenco de manuales de estudio que abordaban la "Historia de España" desde una perspectiva única y lineal. El libro de Rafael Narbona es, sin duda, una síntesis histórica diferente que ofrece una comprensión global del devenir político de los reinos hispánicos a partir del análisis de las partes que componen la historia de la Península Ibérica. Un estudio necesario para el lector experto y, sobre todo, un manual imprescindible para la formación histórica del alumnado.

JUAN MARTÍNEZ VINAT

(Personal Investigador en formación, Dpt. H. Medieval
y Ciencias Historiogràfiques, Universitat de València)